

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

מתורת

הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שנה ה' / גליון קפד

ערש"ק פרשת שלח ה'תשס"ח

פתח דבר

בעזרהי"ת.

לקראת שבת קודש פרשת שלח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון קפד), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנשמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי
מכון אור החסידות

אה"ק:

ת.ד. 2033 כפר חב"ד 72915

טלפון: 03-9604-832 פקס: 03-9607-370

ארה"ב:

325 Kingston Ave., Brooklyn, NY 11213

(718) 732-9017

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

"ויהי ס כלב את העם אל משה" – "והלך קרע לנו את היס, והוריד לנו את המזן, והגיוז לנו את השליו", ביאור מה שאמר דוקא מעלות אלו דמשה, דבהם טמונים המענות לשאלות המרגלים.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ח עמ' 82 ואילך)

יינה של תורה

הטעם שתפילת משה – "ייה יושיעך מעצת מרגלים" היתה רק על יהושע ולא על כל המרגלים; ביאור טעות המרגלים ע"פ פנימיות.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ב עמ' 320 ואילך)

חידושי סוגיות

בהא דיהושע וכלב לא נשאו פירות – יבאר דב' התירוצים שבש"ס איפליגו בגדר השליחות אי שייך בזה שליחות שבטלה מקצתה בטלה כולה / יקשה אמאי נקט רש"י בפירושו דוקא כתירוץ הב' שבש"ס אף שאינו קרוב יותר לפשטות הכתובים / יבאר דהוא תלוי אי חיוב השליחות הי' על הפעולה עצמה או על הנפעל.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לח עמ' 48 ואילך)

הוספה – דרכי החסידות

אגרת קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש נ"ע – חשיבות ומעלת ההתוועדות החסידית.

(אגרות קודש חלק ד עמ' רה ואילך)

מקרא אני דורש

תשובת כלב לטענות המרגלים

”ויהס כלב את העם אל משה” – ”והלא קרע לנו את הים, והוריד לנו את המן, והגיז לנו את השליו”; ביאור מה שאמר דוקא מעלות אלו דמשה, דבהם טמונים המענות לשאלות המרגלים

א. בפרשתנו מסופר על המרגלים שחזרו מתור הארץ ודיברו עם בני ישראל בשלילת הכניסה לארץ ישראל. ובתוך הדברים נאמר: ”ויהס כלב את העם אל משה” (פרשתנו יג, ל) – ופירש רש”י: ”צווח ואמר, וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם? ! השומע היה סבור שבא לספר בגנותו, ומתוך שהיה בלבם על משה בשביל דברי המרגלים, שתקן כולם לשמוע גנותו. אמר: והלא קרע לנו את הים, והוריד לנו את המן, והגיז לנו את השליו”.

וצריך ביאור:

רש”י הרי מפרש ”פשוטו של מקרא”; והנה, אף שמפשט הכתוב מובן שכלב דיבר עם העם בשבחו של משה רבינו – הרי עדיין צריך להבין מהיכן ילפינן שהזכיר כלב דוקא שלושה דברים אלו: (א) קריעת ים סוף, (ב) הורדת המן, (ג) הגזת השליו? והרי משה עשה דברים רבים נוספים בשביל עם ישראל!

ובפרט קשה, שלכאורה מקור דברי רש”י הוא בגמרא (סוטה לה, א) – ושם איתא בדברי כלב: ”הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והאכילנו את המן”;

ורש"י אפוא משנה מדברי הגמרא: השמיט "הוציאנו ממצרים" שנאמר בגמרא – ולאידך, הוסיף "והגייז לנו את השליו" שלא נזכר שם?!

ב. ויש לומר בזה:

הנה בפשט הכתוב לא מפורש שהמרגלים דיברו בגנותו של משה, אלא עיקר דבריהם היו בענין חוזקם של יושבי הארץ, שלכן אי אפשר לכובשם. ולכן מפרש רש"י, שכאשר בא כלב ודיבר בשבחיו של משה, לא היתה כוונתו בזה סתם להפליג במעלותיו של משה עצמו, אלא שהתכוון בדבריו להזכיר מעלות כאלה של משה שעל ידם מתבטלים טענותיהם של המרגלים בענין כיבוש הארץ.

ולכן הזכיר שלושה דברים אלה דוקא – כי כד דייקת כללו טענות המרגלים שלושה ענינים, וכנגדם הזכיר כלב שלושה דברים אלה שעשה משה, שכל אחד מהם מבטל ענין אחר בטענת המרגלים.

ג. וביאור הענין:

לכל לראש טענו המרגלים שיושבי הארץ חזקים מאוד והערים בצורות, כך שאי אפשר לכובשם: "עז העם היושב בארץ, והערים בצורות גדולות מאד, וגם ילידי הענק ראינו שם" (שם יג, כה).

אולם בזה לא הסתפקו, כי ידעו שישראל הם מאמינים בני מאמינים, ובוודאי מאמינים הם שכשם שהקב"ה כבר עשה להם ניסים – כך יעשה להם ניסים ויוכלו להתגבר על יושבי הארץ ולכובשה מידיהם.

ולכן הוסיפו המרגלים והפחידו את ישראל על ידי שהזכירו את האומות שיושבים בדרך לארץ ישראל: "עמלק יושב בארץ הנגב, והחתי והיבوسی והאמורי יושב בהר, והכנעני יושב על הים ועל יד הירדן" (שם יג, כט).

שבזה יש שני טענות, שמוסיפות ומחזקות את המסקנה ש"לא נוכל לעלות":

אפילו אם הקב"ה יראה ניסים בכיבוש ארץ ישראל עצמה – כיון שהוא אמר לישראל לבוא ולקחת את הארץ, הרי אין בזה ראייה שהוא יעשה ניסים גם כנגד אותם אומות שנמצאות בדרך לארץ ישראל, וההתגברות עליהם אינה חלק מכיבוש הארץ עצמה אלא רק הכנה אליה.

בפרט הזכירו המרגלים את עמלק, וכפירוש רש"י: "לפי שנכוו בעמלק כבר, הזכירוהו מרגלים כדי ליראם". ויש לפרש כוונתם בזה, שכשם שבמלחמת עמלק נכוו ישראל בגלל שהיו אז במצב של ספק "היש ה' בקרבנו אם אין" (רש"י בשלח יז, ח), ולא היו שלמים באמונתם בה' –

הרי טענו המרגלים, שיש מקום לחשש כזה גם עכשיו. כי גם עתה, טענו המרגלים, אין בני ישראל שלמים באמונתם בה', והראיה שהם באו אל משה וביקשו לשלוח מרגלים, כלומר, שאין הם מאמינים בשלימות בהבטחת ה' על נתנת הארץ ולכן זקוקים לשלוח מרגלים (ראה רש"י ריש פרשתנו, וכן בדברי רש"י פרשת דברים א, כג). ואם כן, הרי שבגלל חטא זה יתכן והקב"ה לא יעשה להם ניסים.

ד. וכנגד שלושה חלקים אלו שבטענת המרגלים – הדגיש כלב שאין מה להתיירא, כיון שבני ישראל כבר ראו את כוחו של משה בכל ענינים אלו:

כנגד עצם טענת המרגלים על חוזקם של יושבי הארץ – השיב כלב: "קרע לנו את הים". גם בקריעת הים היתה צריכה להיות מלחמה, שלא היה אפשר לנצחה בדרך הטבע, ובפועל ראו ש"קרע לנו את הים" ולא היה צורך במלחמה, כי הקב"ה בעצמו נלחם בשביל ישראל – ובמילא מובן שכך יהיה גם עתה שהקב"ה ילחם עם העם היושב בארץ.

כנגד מה שאמרו המרגלים שהניסים הובטחו רק ביחס לכיבוש הארץ עצמה, אבל אין בזה ראיה שיצליחו להתגבר על האומות היושבים בדרך לארץ ישראל – השיב כלב: "הוריד לנו את המן". גם המן שהיה במדבר, לא היה ענין עיקרי בתור מטרה לעצמו, שהרי כל ההליכה במדבר היתה רק הכנה לבוא אל ארץ ישראל. ובכל זאת, "הוריד לנו את המן"; ומזה מוכח, שהקב"ה יעשה ניסים (לא רק בעת כיבוש הארץ עצמה, אלא) גם בדרך, בעת ההכנה לכיבוש ארץ ישראל.

וכנגד טענת המרגלים "עמלק יושב בארץ הנגב", שהתכוונו לומר לישראל כי אינם ראויים שיעשו להם ניסים ועל דרך שהיה בעת מלחמת עמלק – השיב כלב: "הגיז לנו את השליו". גם הטענה "מי יאכילנו בשר" היתה רק בגלל ש"מבקשים עלילה" (בהעלותך יא, ד ובפרש"י), היינו שהיו אז בשפל המצב, ובכל זאת "הגיז לנו את השליו". ומזה מובן, שגם לאחר שילוח המרגלים – אף שמראה הדבר על חסרון במצבם הרוחני של ישראל – בכל זאת יראה להם הקב"ה ניסים, וכפי שהמשיך כלב ואמר: "עלה נעלה וירשנו אותה, כי יכול נוכל לה".

יינה של תורה

תפילת משה – על יהושע דוקא

הטעם שתפילת משה – "יִיָּהּ יוֹשִׁיעַךְ מֵעַצַּת מִרְגָּלִים" היתה רק על יהושע ולא על כל המרגלים; ביאור טעות המרגלים ע"פ פנימיות

א. על הפסוק (פרשתנו יג, טז): "וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לַיהוָה לֵאמֹר אֲנִי וְעַבְדֶּיךָ יִיָּהּ יוֹשִׁיעַךְ מֵעַצַּת מִרְגָּלִים" (ומקורו בסוטה לה, ב), ש"משה"התפלל עליו ייִהּ יוֹשִׁיעַךְ מֵעַצַּת מִרְגָּלִים".

ולכאורה צריך ביאור בהא דמשה התפלל רק בעד יהושע, ולא עבור שאר המרגלים – דממה נפשך:

אי נימא דהמרגלים היו כשרים באותה שעה, וכן מוכרח גם ממה דמשה רצה והסכים לשלוח אותם (דשילוח המרגלים היה תלוי בדעתו של משה – "שלח לך, לדעתך" (פרש"י ר"פ)) ולכן לא התפלל עבור כל המרגלים – א"כ, לשם מה התפלל עבור יהושע?

ואם תמצוי לומר, דלמרות שהמרגלים היו כשרים באותה שעה, סוף-סוף חשש משה שמא יתרחש דבר-מה, ולכן התפלל בעבור יהושע – מדוע, איפוא, התפלל רק עבור יהושע ולא עבור כל שאר המרגלים?

ב. ויובן בהקדם ביאור במה שמצינו כמה אופנים ודרכים בהנהגותיהם של הצדיקים: דהנה, מסופר בגמ' (שבת לא, א) אודות גר שהגיע לשמאי ואמר לו "למדני כל התורה כולה

לקראת שבת

ט

על רגל אחת", ו"דחפו שמאי באמת הבנין". אמנם, כאשר הגיע אחרי-כן להלל עם אותה הבקשה, אמר לו: "דעלך סני לחברך לא תעביד, ואידך פירושא הוא".

לפום ריהטא – אינו מובן: מכך שהלל ענה לו "דעלך סני וכו' ואידך פירושא הוא", מוכח שזהו ענין נכון אליבא דאמת. וא"כ, מדוע שמאי לא ענה לו את התשובה הזו?

אלא הענין בזה, דבעבודת ודרכי הצדיקים ישנם (בכללות) ב' אופני הנהגה:

(א) הנהגה שהיא באופן ותנועה של יציאה והתנתקות מגדרי העולם (ובלשון הקבלה והחסידות: קו הגבורה – העלאה מלמטה למעלה), כאשר לצדיק אין כל עסק עם עניני העולם הגשמיים;

אמנם, קו עבודה כזה אינו שייך עבור הכלל, אלא רק לצדיקים יחידי סגולה. וע"ד מה דאיתא בגמ' (ברכות לה, ב) על מאמר רשב"י: "אפשר אדם חורש וזורע תורה מה תהא עליה כו" – "הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם".

(ב) הנהגה באופן של המשכת הקדושה לתוך עניני העולם (בלשון הקבלה והחסידות: קו החסד – המשכה מלמעלה למטה). דהצדיק, אינו רק "צדיק" עבור עצמו, אלא משפיע מצדיקותו אף על העולם שמסביבו.

וזהו החילוק בין הנהגת שמאי להנהגת הלל:

שמאי הוא מלשון "השם אורחותיו" (לקו"ת שה"ש מח, א), והיינו שהכל בא במדידה והקפדה. וזהו מה ששמאי לא ענהו כלל, אלא "דחפו באמת הבנין" – ד"אמת הבנין" מורה על מדידה והגבלה שב"בנין" (דרך הנהגה ד) שמאי, ומצד המדידה שבבנין שמאי אין מקום לענות לבקשת הגר, "דחפו".

[ולפ"ז מובן הא ד"בית שמאי במקום בית הלל אינה משנה" (ברכות לו, ב) – כי דרך הנהגה זו ראויה לבית שמאי בלבד, אבל אין זו דרך עבור הכלל]

אבל הלל הוא מלשון "בהלו נרו" (איוב כט, א), שהוא ענין של המשכת חסד ואור בעולם. וזו היתה גם דרך הנהגתו – להמשיך מקדושתו לתוך עניני העולם. ולכן, מצד הלל היה מקום אף לגר זה ולבקשתו.

ג. והנה, מצינו שהנהגתו של משה רבינו, רעיא מהימנא – התייחדה בדרך הנהגה זו של התעסקות והשפעה בעולם שמסביבו, ועד שדאג והתמסר לכל אנשי דורו;

וכדאיתא בזוהר בנוגע לג' צדיקים שהיו חלוקים באופן הנהגתם כלפי אנשי דורם, שהתנהגו שלא כדבעי – נח, אברהם אבינו ומשה רבינו:

נח – כאשר נגזר מבול על כל אנשי דורו, התפלל נח רק עבורו ועבור בני משפחתו. אבל בנוגע לאנשי דורו נח כלל לא התפלל, אלא רק שבשעה שראוהו בונה את התיבה ושאלוהו על כך, הוא סיפר להם על המבול והטיף להם מוסר. אבל מצד עצמו, נח לא הלך

לקראת שבת

י

ודאג לאנשי דורו.

אברהם – לא חיכה עד שיגיעו אליו, אלא הוא מצד עצמו הלך לכולם ופרסם אלקות בעולם, "ויקרא שם בשם הוי' א-ל עולם" (וירא כא, לג); אבל מ"מ, מציינו שבשעה שביקש אברהם רחמים עבור העיר סדום, הוא ביקש רק עבור הצדיקים, וכשנענה שאין עשרה צדיקים בעיר, אזי "ואברהם שב למקומו".

אבל משה רבינו, בהיותו רועה נאמן, התמסר עבור כל אחד ואחד מעם ישראל:

בשעה שעם ישראל חטא בחטא העגל, משה רבינו ביקש רחמים עבור כל עם ישראל, כולל הרשעים שבהם, ועד שאמר: "ואם אין – מחני נא מספרך אשר כתבת" (השא לב, לב); דלמרות שמדובר בכאלו שחטאו בע"ז ובמזיד, ומצד חשבון שע"פ טעם ודעת אין שום מקום לכך שמשה רבינו ימסור את עצמו עבורם (באומרו "ואם אין גו'") – מ"מ, משה רבינו העמיד את עצמו במסירות נפש שלמעלה מטעם ודעת, גם עבורם.

ד. לפי זה יש לבאר מה שמשה רבינו התפלל רק עבור יהושע, ולא עבור שאר המרגלים, ובהקדם המבואר בתורת החסידות (לקו"ת לרבינו הזקן במדבר לו, ד) בתוכן חטא המרגלים, שרצו להישאר במדבר ולא להיכנס לארץ ישראל – היות והמרגלים לא רצו להתעסק עם גשמיות וחומריות העולם:

דבהיותם במדבר היה להם את כל צרכיהם (לחם מן השמים, מים מבארה של מרים, ואפילו לבושיהם היו מנוקים ומגוהצים ע"י ענני הכבוד (עקב ח, ד ובפרש"י)). ובכך, היה להם פנאי לעסוק בתורה. אבל בארץ ישראל – יצטרכו להתעסק בחרישה וזריעה וכו', ולהיות שקועים בגשמיות העולם, ולא יהיה להם פנאי ללימוד התורה.

והנה, יתכן דבעבור המרגלים עצמם אכן היתה זו מחשבה נכונה, וכנ"ל שישנם כאלו צדיקים שדרך הנהגתם היא בתנועה של הבדלה מהתעסקות בעניני העולם – אבל עבור כלל ישראל אין זה סדר הנהגה, אלא יש צורך בהתעסקות עם עניני העולם.

ובזה יבואר בנוגע לתפילתו של משה:

הא דמשה לא התפלל עבור שאר המרגלים – הוא משום שהיו כשרים באותה שעה; ואעפ"כ, התפלל על יהושע "י-ה יהושע" – ישיעך מעצת המרגלים", היינו עצת ומחשבת המרגלים שלא להיכנס לארץ ישראל, ולהישאר מובדלים מעניני העולם – אשר בנוגע לענין זה התפלל משה רבינו עבור יהושע.

והביאור בזה:

משה רבינו ידע שיהושע ימלא את מקומו ויהיה מנהיג הדור הבא (שכן, "אלדד ומידד מתנבאים במחנה" (בהעלותך יא, כז) ש"משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ" (סנהדרין

יז, א). ובהיות שענינו של מנהיג הדור הוא להתעסק עם העולם שמסביבו, ולהתמסר לכל אנשי הדור, כנ"ל – לכן התפלל משה רבינו על יהושע, שלא יהיה בעצת המרגלים שרצו להתבדל מן העולם.

חידושי סוגיות

בהא דיהושע וכלב לא נשאו פירות

יבאר דב' התירוצים שבש"ס איפליגו בגדר השליחות אי שייך בזה שליחות שבטלה מקצתה בטלה כולה / יקשה אמאי נקט רש"י בפירושו דוקא כתירוץ הב' שבש"ס אף שאינו קרוב יותר לפשטות הכתובים / יבאר דהוא תלוי אי חיוב השליחות ה' על הפעולה עצמה או על הנפעל

א.

יבאר דב' התירוצים שבש"ס איפליגו בגדר השליחות אי שייך בזה שליחות שבטלה מקצתה בטלה כולה

"ויבואו עד נחל אשכול ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישאהו כמוט בשנים ומן הרמונים ומן התאנים" (פרשתנו יג, כג). ואיתא בגמרא (סוטה לד, סע"א): "יהושע וכלב לא נשאו כלום – אי בעית אימא משום דחשיבי ואי בעית אימא שלא היו באותה עצה".

ונראה, ששני התירוצים פליגי במילוי השליחות, האם לאחרי שנתהפכו המרגלים מאנשים כשרים להיות "רשעים" (לשון רש"י ריש פרשתנו) והלכו "בעצה רעה" (סוטה לה, א. רש"י פרשתנו יג, כו) להוציא דבה על הארץ, נתבטלה שליחותו של משה או לא.

דלטעם הא' שיהושע וכלב לא נשאו "משום דחשיבי", מובן, שבעצם היו צריכים להביא פירות הארץ אלא שנפטרו ממעשה נשיאת הפירות מחמת חשיבותם, וא"כ לא

לקראת שבת

יג

בטלה שליחותו של משה; משא"כ לטעם הב' "שלא היו באותה עצה" יש לומר, דכיון שהמרגלים הלכו "בעצה רעה", שוב בטלה כל השליחות.

יש לבאר החילוק בין שני האופנים על דרך ההלכה – אם י"ב האנשים ששלח משה הם מציאות אחת, ושליחותו של משה היתה ציווי כללי לכולם (ע"ד חיוב על הציבור), וכאשר בטלה מקצת השליחות בטלה כולה; או שהוא ציווי לכל אחד ואחד מהם בפרט.

ב.

יקשה אמאי נקט רש"י בפירושו דוקא בתירוץ הב'
שבש"ס אף שאינו קרוב יותר לפשטות הכתובים

והנה, בפרש"י על הכתוב מפרט סדר נשיאת הפירות – "שמונה נטלו אשכול אחד נטל תאנה ואחד רמון יהושע וכלב לא נטלו כלום לפי שכל עצמם להוציא דבה נתכוונו כשם שפרי' משונה כך עמה משונה". היינו שנקט כתירוץ הב' שבש"ס.

ובפשטות הכתובים עדיין טעמא בעי מה שלא נשאו יהושע וכלב, שהרי משה רבינו ציווה אותם (יג, ב) "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ", ואיך פטרו יהושע וכלב את עצמם ולא נטלו כלום? וזה "שכל עצמם (של המרגלים) להוציא דבה נתכוונו", הרי היו צריכים ליטול מפרי הארץ לקיים ציווי משה ופשיטא שכוונתם הייתה לטובה, להראות שבחה של הארץ.³

ואין לומר שדברי משה "ולקחתם מפרי הארץ" אינם נחשבים לציווי שחייבים לשמוע בקולו, כיון שלא הי' בציווי ה'⁴, כי אדרבה הקב"ה אמר (פרש"י ריש פרשתנו) "שלח לך, לדעתך, אני איני מצוה לך אם תרצה שלח".

וכן במ"ש בפ' דברים (א, כב – הובא בפרש"י פרשתנו סם) "ותקרבון אלי כולכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו", ובפרש"י שם עה"פ (א, כג) "וייטב בעיני הדבר" – "בעיני ולא בעיני המקום – אם בעיני משה הי' טוב למה אמרה בתוכחות משל לאדם שאומר לחבירו כו' אף אני הודיתי לדבריכם שמא תחזרו בכם כשתראו שאיני מעכב ואתם לא חזרתם בכם" – פשיטא שכיון שלמעשה שלחם משה הרי הם שלוחי משה, ובמילא גם הפרט בדברי משה (יג, יז-כ) "ולקחתם מפרי הארץ" הוא ציווי ושליחותו.

רצו ליטול מפירות ארץ ישראל אלולי כלב ששלף את הזיזן וירץ לפנייהם ואמר להם אם אין אתם נוטלים או אתם הורגים אותי או אני הורג אתכם. (ב) לפי פירוש הזהר פרשתנו (קס, ב) וישאוהו במוט בשנים קאי על יהושע וכלב. וראה ש"ך עה"ת פרשתנו יג, כג. וראה לקמן סעיף ג ובהערות. (4) להעיר ממאירי לטוטה לה, ב.

(1) להעיר מצפ"ע (פרשתנו יג, כ בסופו): אך הם בטלו לשליחות.
(2) ראה תורת משה להחת"ס פרשתנו שם (ותירוצו הוא ע"ד ההלכה והפלפול. ולהעיר גם מצפ"ע עה"ת פרשתנו יג, ג, שם, כ).
(3) ולהעיר: א) בתנחומא (פרשתנו ח), במדב"ר (פ"ז, יד) ויל"ש פרשתנו (יג, כג) שהמרגלים לא

לקראת שבת

ולהמבואר לעיל בביאור פלוגתת ב' התירוצים, יש להוכיח ממה שרש"י בפירושו עה"ת נקט כטעם הב' שבש"ס, ש"יהושע וכלב לא נטלו כלום לפי שכל עצמם להוציא דבה נתכוונו", דס"ל לרש"י שבטלה כל השליחות, ולכן לא היו חייבים להביא פירות.

הטעם שלא נקט רש"י כטעם הא', יש לומר בפשיטות, דתירוץ הא' רחוק יותר מן הפשט, דכיון שזה הי' ציוויו של משה "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ", לא יתכן שבגלל חשיבותם לא יקיימו יהושע וכלב את הציווי.

איברא, דלומר שנתבטלה כל השליחות הוא ג"כ היפך פשט הכתובים לגמרי, שהרי כלב ויהושע חזרו מתור הארץ ומסרו לשולחיהם אודות שבח הארץ, "טובה הארץ מאד מאד" (יד, ז), וגם השתדלו לשכנע אותם לעלות לארץ ("יכול נוכל לה" (יג, ה); "אם חפץ בנו ה' גו' אל תיראום" (יד, ח-ט)), היינו ששליחותו של משה נתקיימה בפועל על ידי יהושע וכלב. וכן משמע מפרש"י עה"פ (יד, לח מב"ב קיח, ב). "ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים ההם ההולכים לתור את הארץ" – "מלמד שנטלו חלקם של מרגלים בארץ וקמו תחתיהם לחיים", והיינו לפי ששליחותו של משה (לכל י"ב האנשים) נתקיימה על ידיהם, ולכן נטלו חלקם כו' וקמו תחתיהם.

ועוד זאת: דוחק גדול לומר בפרש"י עה"ת (שמפרש בכל מקום כפשט הכתובים) ששליחותו של משה היתה ציווי כללי לכולם וכאשר בטלה מקצת השליחות בטלה כולה – שאין זה פשוטו של מקרא. ואדרבה, יהושע וכלב הלכו ביחד עמהם ולא נפרדו מהם כשראו שהם בעצה רעה (כפשטות לשון רש"י (פרשתנו יג, כו) שהליכתם היתה "בעצה רעה", ועוד קודם הליכתם התפלל משה על יהושע⁵ "יה יושעך מעצת מרגלים").

ג.

יבאר שהוא תלוי אי חיוב השליחות הי' על הפעולה עצמה או על הנפעל

ויובן זה בהקדים השינוי בין לשון הש"ס ולשון רש"י, דבש"ס נאמר בקיצור "שלא היו באותה עצה", ואילו רש"י מאריך בלשונו⁶ "לפי שכל עצמם להוציא דבה נתכוונו כשם שפרי' משונה כן עמה משונה".

והחילוק ביניהם בפשטות הוא: לפי לשון הש"ס אפשר לומר, דזה שיהושע וכלב לא נשאו פירות עם המרגלים הוא לפי שלא רצו לעשות איזה ענין שהוא שיוכל להתפרש שהם בעצה אחת עמהם, אף שעצם נשיאת והבאת הפירות לא הי' בכך שום דבר שלילי; משא"כ רש"י מוסיף ומדגיש, ש"עצת" המרגלים היתה גם בהבאת הפירות גופא, ולכן לא

6 ועד"ז מאריך בפירושו לסוטה לד, סע"א אן בשינויים קלים. ואכ"מ.

5 רש"י פרשתנו יג, טז (מסוטה לד, ב). אבל ראה לקו"ש חל"ג ע' 78 ואילך.

לקראת שבת

טו

השתתפו יהושע וכלב עמהם בנשיאת הפירות – לא רק כדי שלא יהי' מקום לטעות שהם בעצה אחת עמהם בכלל, אלא שלא רצו ליטול חלק במעשה זה דהבאת הפירות, כיון שכוונת המרגלים (גם) במעשה זה היתה "להוציא דבה".

– אבל אין זה פוטר אותם ממילוי שליחות משה⁷.

כן צריך להבין: מנ"ל לרש"י שעצם הבאת הפירות היתה בכוונה "להוציא דבה", והרי מפשטות לשון הכתובים משמע להיפך, שהוצאת הדבה של המרגלים התחילה לאחרי שהראו לישראל את הפירות, וכמ"ש (יג, כד-כה) "ויספרו גו' באנו אל הארץ גו' וגם זבת חלב ודבש היא וזה פרי'. אפס כי עז העם גו' והערים גו'", וכן משמע גם בפרש"י שם, שזהו ה"קצת אמת" שאמרו כדי שיתקיים השקר שאמרו לבסוף⁸.

ויש לומר הביאור בכל זה:

ידוע, שבמצוות התורה יש מצוות שעיקרן הפעולה, מעשה המצוה, כמו מצוות תפילין של יד, שהמצוה היא להניח תפילין, ויש מצוות שעיקרן התוצאה והנפעל, כמו תש"ר, שבהם עיקר המצוה היא שיהיו על הראש כמ"ש (ואתחננו ו, ח) "והיו לטוטפות בין עיניך"⁹.

ועד"ז יש מקום לחקור במהות השליחות ד"והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ", אם עיקר כוונת השליחות בזה הי' רק הנפעל והתוצאה שיחזרו ויראו לבני ישראל את הפירות, או שחל חיוב גם על מעשה הלקיחה. דכיון שמשה הדגיש בדבריו "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ", מעשה הלקיחה, הרי מעשה הגברא (הפועל), לקיחת הפירות ונשיאתם, הם חלק עיקרי בהשליחות.

ויש לומר (בדוחק עכ"פ), ששיטת הש"ס היא כאופן הא', ששליחותם הי' הנפעל והתוצאה, ולפיכך לא איכפת לן מעשה נשיאת הפירות, דאין חיוב נשיאה, אלא שיובאו הפירות (באיזו דרך שהיא) אל משה וישראל.

ועפ"ז מובנים שני הטעמים שבש"ס מדוע יהושע וכלב לא נשאו פירות (ולא חשו לקיים ציווי משה "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ") – "משום דחשיבי . . . שלא היו

מתחילה הוצאת הדבה על הארץ. וכן משמע מזה שבגמ' הובא כל הכתוב. וראה גם מדרש הגדול עה"פ: בתחלה ספרו בשבחה שנאמר וגם ארץ זבת חלב ודבש היא חה פרי' ואחר כך דיברו בגנותה שנאמר אפס כי עז העם. וראה מפרשי הע"י.
(9) ראה צפע"נ על הרמב"ם הל' תפילין פ"ד ה"ד. ובכ"מ.

(7) להביא מפרי הארץ בעצמם (מבלי להשתתף עם המרגלים).

(8) בחדא"ג מהרש"א סוטה שם, דסיום הכתוב "וזה פרי'" הוא סיום בדבר שקר, שרק זה – ג' מינים אלו (ענבים רמונים ותאנים) פרי' אבל עיקר חיי הנפש שהם שאר הג' מינים חיטים ושעורה ושמן אין בה (וכן מפרש "דברי אמת" בתחילתו וסיום בדבר שקר בכתוב שלאח"ז). אבל פשטות ל' הכתוב ופרש"י משמע דכל הכתוב "וגם זבת חלב ודבש היא וזה פרי'" הוא מה"קצת אמת בתחילתו^א, ומהכתוב שלאח"ז (יג, כח ואילך)

א הטעם שלקחו רק ג' מינים אלו ע"ד הפשט – נת' בההתוודעות. וכן בשיחת ש"פ חוקת תשמ"ה.

לקראת שבת

באותה עצה", והיינו כי בלאו הכי נתקיימה שליחות משה ע"י אחרים ולא חל הציווי על כל אחד בפ"ע להביא פירות, וע"ז מספיק טעם של "חשיבי" וש"לא היו באותה עצה", שלא ישתדלו שהשליחות תתקיים על ידם דוקא.

יש לומר, ששיטת רש"י בפירושו עה"ת אינה כן, אלא ש"והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ" היתה חובת גברא (כפשטות הלשון), ובעצם ה' חיוב על כאו"א מהי"ב האנשים ליקח ולשאת פרי הארץ ונכדמצינו גם דיעה בחז"ל¹⁰, שכולם נשאו פירות, גם יהושע וכלב¹¹].

ולכן לא נקט רש"י הטעם הא' שבש"ס, שיהושע וכלב לא נטלו כלום "משום דחשיבי", כי ס"ל שנתחייבו בחובת גברא של "ולקחתם מפרי הארץ".

ומטעם זה אי אפשר לרש"י להסתפק בלשון הש"ס שזה שלא נטלו הוא "שלא היו באותה עצה" – שלשון זו יכולה להתפרש (כנ"ל) שלא רצו שיהי' מקום לטעות שיש להם שייכות לעצת המרגלים בכלל – כי זה אינו מספיק להפקיע ציווי מפורש של משה רבינו "ולקחתם מפרי הארץ".

ולכן כ' רש"י "יהושע וכלב לא נטלו כלום לפי שכל עצמם להוציא דבה נתכוונו כשם שפרי' משונה כך עמה משונה", שיש לומר, שאין כוונת רש"י שהמרגלים אמרו בפירוש לבנ"י "כשם שפרי' משונה כו" – שהרי כנ"ל, מפורש בתחילת דיבורם "ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש היא וזה פרי'", ובפרש"י שזהו ה"קצת אמת" בתחלתו שאמרו המרגלים בכדי לקיים השקר שבאו לומר אח"כ "אפס כי עז העם גו" – אלא כוונת רש"י היא, שזו היתה רק כוונתם בהבאת הפירות. דעצם מעשה הבאת הפירות ה' באופן שהי' נראה לבנ"י שבכך קיימו שליחותו של משה "ולקחתם מפרי הארץ", אלא שהיתה להם כוונה נסתרה, שע"ז שיאמרו קצת אמת, ה"ז יאמת את השקר ד"אפס כי עז העם כו" (כי ישראל יאמרו "כשם שפרי' משונה כך עמה משונה").

וע"פ אופן זה מבואר איך יתכן שיהושע וכלב לא נטלו כלום¹³:

אם לא היתה שום כוונה של הוצאת דבה (מצד המרגלים) במעשה הבאת הפירות, פשיטא שיהושע וכלב היו משתתפים עמהם לקיים ציווי ושליחות משה "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ" (שהוא חובת גברא כנ"ל);

נשאו פירות, דהאשכול נשאו שנים כפשטי' דקרא "וישאוהו במוט בשנים", וכאו"א נשא תאנה או רמון א' (עיון יעקב לע"י סוטה לד, סע"א). וראה תדבא"ר שם שזה ה' ע"פ ציווי של משה.

(13) ראה פענח רזא פרשתנו עה"פ מה שתיריך הקושיא על פרש"י מהתחומא הנ"ל הערה 3.

(10) ראה ירושלמי סוטה פ"ז ה"ה: שנים עשר היו שמונה באשכול וארבעה בתאנים ורימונים ובנושא כלים. וראה מפרשים שם.

(11) וראה יל"ש פרשתנו (יג, יז) מתדבא"ר פכ"ט: הגיעו לחברון נטלו משם ה' תאנים וה' רמונים ואשכול אחד של ענבים. ומשמע דכל הי"ב

לקראת שבת

יז

אבל כיון שהי' כאן מעשה טוב (הבאת פירות המראים על טיב הארץ ושכחה) ביחד עם כוונה בלתי רצויה, הרי שוב אי אפשר להם ליטול כלום, דאם ישתתפו גם הם בהבאת פירות מטוב הארץ, הרי הם מסייעים לדבר עבירה (כוונתם הרעה של המרגלים במעשה ההבאה), וסיוע לדבר עבירה דוחה קיום שליחותו של משה. ואולי אין זו דחי', אלא שזה היתה כוונת משה, שלא יקחו פירות באופן של מסייע לדבר עבירה, ואדרבא זה מבטל מכוון השליחות.

דרכי החסידות

אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהררי"צ
מליובאוויטש נ"ע בענייני עבודת השי"ת

התוועדות חסידית

"ההתוועדות ברבים בכלל, ובשבת או במוצאי שבת בפרט היא אחת היסודות בדרכי החסידים
והחסידות, ופתח ומבוא למצוה היסודית דאהבת ישראל"

ב"ה ח' טבת תרח"ץ

אטוואצק

ידידי הרה"ג הנכבד וו"ח אי"א

מוהר"ר יהושע שי' מררי

שלום וברכה.

במענה על מכתבו מיום כ"ד לחדש מרחשון שעבר,

נהניתי במאד לשמוע מהסדרים טובים אשר ת"ל הונהגו בביהכ"נ בקביעות שיעורי
הלימודים ובאמירת התהלים ותקנת שבת מברכין.

התוועדות מזככת את הדיבור

ההתוועדות – פארבריינגען – ברבים בכלל, ובשבת או במוצאי שבת בפרט היא אחת

לקראת שבת

יט

היסודות בדרכי החסידים והחסידות, ופתח ומבוא למצוה היסודית דאהבת ישראל.

ההתועדות בדרכי החסידות איננה רק חלק הרביעי בדיבור, אשר ביאר הרמב"ם בפירושו מאמר המשנה ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה, שהוא הדיבור האהוב, אלא עוד זאת אשר דיבור זה עוקר את הדיבור האסור, ודוחה את דיבור הנמאס, ומזכך גם את הדיבור המותר.

בחיי היום יומי אנו רואין, אשר ת"ל כל התועדות והתועדות מאנ"ש בכל מקום שהם, יברכם השי"ת בגשם וברוח, מכניסים רוח חיים ומביאים תועלת מרובה בהתעוררות בחיזוק היהדות, במדות טובות, ובקביעות שיעורי לימודי תורה ברבים.

אל אלקים הוי' צבאות ירים קרן אנ"ש בתוך כלל אחב"י, וישפיע להם שפעת חיים וברכה מרובה, אשר יקיימו ההחלטות הטובות בקביעות עתים לתורה, ובעבודה שבלב זו תפלה, והתחזקות בדרכי החסידים מתוך הרחבת הדעת בגשמיות וברוחניות.

לקרב ולא להרחיק

ובדבר שאלתו סדר וענין בעבודה שבלב, הנה היא שאלה רחבה וכללית כזו אשר אי אפשר, להשיב בפרטיות במכתב – ונתבארה בכמה קונטרסים – רק זאת, אשר חלק גדול בעבודת התפלה, הוא להביא את ידיעתו בענין אלקי, בהרגש הלב עד אשר יבוא בעבודה בפועל, במדות טובות וביראת שמים.

על אודות... שי' ח"ו להרחיקו כ"א לקרבו ולדבר על לבו בכל עת מצוא, וברור הדבר אשר כל דיבור ודיבור יעשה רושם טוב, והש"ת יעזרהו כי יתעורר בהתעוררות טובה ביראת שמים ואהבת התורה.

יעזרהו השי"ת בהדרוש לו בגשם וברוח וימלא משאלות לבבו לשקוד בתורה ובעבודת ד' ויזמין לו פרנסתו בריוח ויראו נחת ביו"ח שי'.

הדו"ש ומברכו.

